

Izvirni znanstveni članek/Article (1.01)

Bogoslovni vestnik/Theological Quarterly 83 (2023) 4, 935—943

Besedilo prejeto/Received:08/2023; sprejeto/Accepted:11/2023

UDK/UDC: 159.922.2:004.9

177.82:004.9

DOI: 10.34291/BV2023/04/Trontelj

© 2023 Trontelj, CC BY 4.0

Nik Trontelj

Vera – odgovor na osamljenost sodobnega človeka v luči osnovnega bogoslovja

Faith – the Answer to Loneliness of Contemporary Man in the Light of Fundamental Theology

Povzetek: Razvoj spletnih oblik medčloveške komunikacije v digitalni dobi je kljub neomejeni ponudbi za navezovanje stikov mnoge posameznike pahnil v družbeno izolacijo in osamljenost. Z nastankom novih sredstev komunikacije v sodobnem svetu ironično slabijo pristni medčloveški odnosi. V prispevku zagovarjamo tezo, da človeku življenje lahko osmisli le vera v Boga, ki se rojeva v odnosu do drugega človeka. Biti veren pomeni premagovati lastno izoliranost in iti »iz sebe« nasproti drugemu. Odgovor na »digitalno osamljenost« je vera, ki odnos do Boga udejanja v ljubezni do bližnjega in posameznika v polnosti uresničuje kot osebo. Svoje razmišljanje smo utemeljili na podlagi teološkega nauka izbranih predavateljev osnovnega bogoslovja, ki so v zadnjih petdesetih letih poučevali na Teološki fakulteti v Ljubljani.

Ključne besede: vera, osamljenost, digitalna doba, osnovno bogoslovje, medosebni odnosi.

Abstract: The development of online forms of interpersonal communication in the digital age has plunged many individuals into social isolation and loneliness, despite the unlimited offer for establishing contacts. With the emergence of new means of communication in the modern world, authentic interpersonal relationships are ironically weakening. In the article, we argue that faith in God alone, which is born in relation to another person, can give meaning to human life. Being faithful means overcoming self isolation and going »out of yourself« towards the other. The answer to »digital loneliness« is faith, which manifests the relationship to God in love for another person and fully realizes the individual as a person. Our thinking is grounded in the theological teachings of selected lecturers of fundamental theology who have taught at the Faculty of Theology in Ljubljana within the past fifty years.

Key words: faith, loneliness, digital age, fundamental theology, interpersonal relationships.

1. Uvod

Človek je z razvojem znanosti optimistično zrl v prihodnost. Od prejšnjega stoletja beležimo nagel tehnološki razvoj, ki je v življenje človeka prinesel marsikaj koristnega.¹ Pomislimo na medicinske dosežke, ki človeku lajšajo bolezen in mu omogočajo bolj zdravo življenje. Vendar pa ugotavljamo, da je razvoj prinesel tudi bistvene razlike v človekovem družabnem življenju in njegovih medosebnih odnosih. Lahko rečemo, da je zadnjih 50 let edinstvenih v zgodovini človeštva, saj so digitalni mediji povsem preobrazili družbeno življenje in optimizirali medčloveške odnose na najosnovnejšo izmenjavo informacij (Voiskounsky in Soldatova 2019, 24–25). Na področju poslovnih odnosov smo živa medčloveška srečanja nadomestili z robotizacijo in digitalizacijo delovnih mest, spletnim nakupovanjem, izvajanjem delovnih obveznosti od doma itd. Razvoj spletnih oblik medčloveške komunikacije pa je pomembno vplival tudi na zasebne stike med ljudmi in je kljub nudenju obilja možnosti za prijateljsko druženje mnoge posameznike pahnil v družbeno izolacijo in osamljenost (Xu in Takai 2020, 99). Z nastankom novih sredstev komunikacije v sodobnem svetu ironično slabijo pristni medčloveški odnosi. Komuniciramo z napravo, ne znamo pa se več pogovarjati s človekom poleg nas. Mladi kljub neomejenim možnostim za navezovanje stikov z vrstniki z vsega sveta hrepenijo po globljih in bolj neposrednih odnosih (Globokar 2018, 546; 553). Človek je v dobi razvoja informacijske tehnologije vedno bolj osamljen, izoliran in pasiven, kar je že pred skoraj tremi desetletji napovedal francoski mislec Paul Virilio (1996, 33).

Jasno postaja, da tehnološki napredek sam po sebi ne more izpolniti človekovih pričakovanj po dobrem življenju. Četudi bi, denimo, znanstvenikom uspelo s pomočjo medicine človeka narediti nesmrtnega in mu zagotoviti zdravstveno blagostanje, kar poskušajo nekateri transhumanisti, človeku to ne bi moglo osmisliti življenja. Človekovega hrepenenja po srečnem in polnem življenju, kar v religiozni govorici imenujemo odrešenje, ne more izpolniti tehnologija. Prepričani smo, da človeku življenje lahko osmisli le vera, saj človek ne živi »samo od kruha« (Mt 4,4). Vera je v svojem bistvu odnos, ki ga poraja sleherni medčloveški odnos (Osredkar 2019, 665). Če slabijo pristni odnosi med ljudmi, slabi tudi vera. Vera je za človeka pomembna, ker ga v izkušnji Presežnosti dviga od zgolj naravnih zakonitosti življenja na območje duhovnega sveta odnosov (Osredkar 2022a, 567). V religioznem kontekstu besedo Presežno enačimo z besedo Bog. Vera je odnos do Boga, s katerim človek zaradi zavesti lastne nepopolnosti hrepeni po pravičnosti, usmiljenju, čistosti v srcu in miroljubnosti (Bohak in Krašovec 1979, 231). Te kategorije pa doživlja in živi v odnosu do bližnjega.

Vidimo, da je odnos do drugega zibelka vere, zato se v kvaliteti odnosa meri polnost življenja. Nesmrtnost človeka, ki jo zasleduje tudi tehnološki napredek, ne pomeni ohranjati posameznikovega biološkega življenja. V kontekstu religije in zlasti krščanstva nesmrtnost človeka ne pomeni preprečevanja naravne smrti,

¹ Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa P6-0269 „Religija, etika, edukacija in izzivi sodobne družbe“, ki ga sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).

ampak večno ohranjanje občestva z Bogom (Waters 2015, 150). Življenje v polnosti (ali bivanjski smisel) ne pomeni število preživetih dni, temveč biti v odnosu z Bogom oziroma imeti vero, ki jo živimo v odnosu s slehernim drugim. Če je človek brez povezave z duhovnim božjim svetom mrtev (Trstenjak 1973, 78), potem je zgolj vera tista, ki človeku daje polnost življenja. Naša teza je, da lahko človekovo življenje (tudi) v dobi tehnološkega razvoja osmisli le vera.

Tehnološki razvoj in spremembe sodobnega načina življenja izzivajo teologijo k premisleku. Posebej sedANJI čas krize odnosov in nihilizma, ki ga v neki meri spodbujajo tehnična sredstva brezosebnega komuniciranja, kliče po ubeseditvi smiselnosti vere v Boga. Že drugi vatikanski cerkveni zbor je ugotavljal prepad med tehničnimi iznajdbami in vprašanji človekovega smisla: »Človeštvo dandanes začudeno strmi nad svojimi iznajdbami in nad svojo lastno močjo. Toda pogosto ga vznemirjajo tesnobna vprašanja, kako se bo svet nadalje razvijal, kakšno mesto in nalogo ima človek v vesoljstvu, kakšen smisel imajo napor človeka kot posameznika in v skupnosti, in končno, kaj je zadnji namen stvari in ljudi.« (CS 3,1)

K predstavitvi razlogov za versko življenje je na poseben način poklicana osnovna teologija (osnovno bogoslovje), ki ima nalogo spregovoriti o pomenu vere in lepoti krščanskega verovanja v različnih časovnih obdobjih in kulturnih okoljih. Naše razmišljanje o pomenu vere kot osebnega odnosa do Boga bomo utemeljili na podlagi teološkega nauka izbranih predavateljev osnovnega bogoslovja, ki so poučevali na Teološki fakulteti v Ljubljani. Skladno s temo našega prispevka bomo v obzir vzeli teologe, ki so delovali po zadnjem vesoljnem cerkvenem zboru, saj je čas zadnjih petdesetih let doba pospešenega tehnološkega razvoja. To so teologi Franc Rode, Drago Ocvirk in Mari Jože Osredkar. Temeljna izhodišča navedenih avtorjev bomo predstavili kot možen odgovor na osamljenost sodobnega časa in pokazali pomen osebne vere v Boga za izpolnjeno življenje.

2. Osamljenost – rak rana našega časa

Človek danes na mnogih področjih s pridom uporablja sredstva, ki jih nudi tehnološka razvitost in si s tem upravičeno izboljšuje življenjske pogoje. Vendar se je potrebno zavedati tudi stranpoti tehnološkega razvoja, ki znižujejo kakovost človeškega življenja: uničevalna moč atomske in jedrske energije, ozonska luknja (Grmič in Rajhman 1978, 7; Ocvirk 1998, 216), na drugi strani pa poznamo moč digitalnih sredstev in razširjene zlorabe človeških odnosov na medmrežju v smeri sovražnosti, nasilja, spolne nedotakljivosti, kibernetških napadov in spletnih prevar (Vicini in Brazal 2015, 153; Kodongan in Pandie 2022, 39). Vatikanski Dikasterij za komunikacijo je 28. maja 2023 izdal pastoralno pismo z angleškim naslovom *Towards Full Presence*, v katerem je opozoril pred zapiranjem isto mislečih nasproti drugačnim na spletnih medijih, pri čemer gre za krepitev individualizma in širjenje nasilja (*Towards Full Presence* 15–16). Človek kot uporabnik in deležnik spletnih družbenih omrežij postaja žrtev ujetosti v strah in osamo. Brezosebna komunikacija, nezaupanje in pomanjkanje čustvene bližine zlasti mlade vodijo v naraščajočo

osamljenost, zato nekateri govorijo o pojavu »digitalne osamljenosti« (Brennan 2021, 229; Gultom in Simanjuntak 2022, 18–19). Naše kulturno okolje mučita osamljenost in izoliranost (Towards Full Presence 54). S pojavom vsesplošne modernizacije človeškega življenja je torej možno ugotoviti razširjeno osamljenost mnogih posameznikov. Ne pravimo, da so tehnični pripomočki ustvarili osamljenost, pogosto pa uporabnike zaradi nadomeščanja živih stikov z virtualnimi poznanstvi vodijo v družbeno izolacijo in jih s tem izpostavijo njeni nevarnosti (Globokar 2018, 552). Pomenljivo je, da se prav v kulturi izobila zaradi pomanjkanja življenjskega smisla dogajajo samomori (Juhant 2013, 336–337; Osredkar 2019, 658). To je vsaj posredno posledica izključitve Boga iz skupne in posameznikove zavesti (Juhant 2013, 344), torej pomanjkanja vere.

Skladno s tezo našega prispevka trdimo, da je odgovor na bivanjsko osamljenost sodobnega človeka le vera, ki osmisli življenje. Posameznik in družba se uresničujeta le v dialogu, zato je vloga vere in religije, ki vključujeta odnos z Bogom in med ljudmi, nepogrešljiva za preseganje individualizma, osamljenosti in (samo) uničevalnih teženj (346). Da je vera kot človekov osebni odnos do Boga temeljno potrebna za preživetje družbe in človeka, je pomembna misel ljubljanskih fundamentalnih teologov, ki jih obravnavamo v prispevku.

3. Vera prinaša polnost življenja

Vero pojmuje kot človekov osebni odnos do Boga, ki zajema vse vidike njegove osebnosti: zmožnost komuniciranja, čustvovanja, razumevanja itd. Le dialoška vera more v polnosti osmisлити človekovo življenje in preseči posameznikovo izoliranost od sveta. Ni daleč čas, ko je v uradni katoliški teologiji še globoko v dvajsetem stoletju prevladovalo sholastično razumevanje vere kot razumskega sprejemanja božjega nagovora. Šele drugi vatikanski cerkveni zbor (1962–65) je poudaril komunikacijsko naravo vere kot dialoga med Bogom in človekom (BR 2), zato je razumevanje »filozofske« vere preraslo v zavedanje njene osebne in bivanjske razsežnosti. Vera odtlej v koncilskem duhu pomeni predvsem zaupanje in izročitev Bogu, srečanje človeka z živim Bogom (Rode 1979. 143). V svetu, kjer so medčloveški odnosi izpraznjeni in skrčeni na najmanjšo mero, je težje srečati živega Boga. Vendar v našem razmisleku izhajamo iz dejstva, da je tudi sodobni človek tehnične dobe, naslovnik pričujočega članka, človek upanja (Grmič in Rajhman 1978, 7–11), tj. bitje hrepenenja po preseganju samega sebe v iskanju drugega.

V nadaljevanju bomo s pomočjo uvidov navedenih teologov s Teološke fakultete poskusili podati odgovor na pojav osamljenosti sedanjega časa. V duhu personalizma so vsi poudarjali pomen odnosa za preživetje človeka kot osebe, ki se uresničuje v komunikaciji s sočlovekom in Bogom. Pokazali bomo, da vera prinaša smisel in lepoto človeškemu življenju.

4. Osebno srečanje z Jezusom Kristusom

Kristjani vseh časov svoje življenje usmerjajo k Jezusu Kristusu, ki ga prepoznavajo kot Odrešenika in v njem najdejo ključ za razumevanje svojih življenjskih vprašanj. Osebno srečanje z živim Jezusom, ki je dejanje vere, je središčni motiv razprave o odrešenju pri dr. Francu Rodetu. Zgodovinski okvir njegovega teološkega snovanja predstavlja socialistični družbeni red, ki je zanikal racionalnost religije (Stres 1979, 80). V vsebinskih poudarkih njegove razprave najdemo pomene, s katerimi lahko pokažemo tudi smisel vere za osamljenega človeka sodobnega časa.

Psihološke raziskave ugotavljajo temeljno povezanost med osamljenostjo in pomanjkanjem vere, saj je vera lastna človeški naravi (Le Roux 1998, 175). Zavračanje vere pomeni zavračanje odnosa, kar človeka oddaljuje od polnosti življenja. V tem smislu je Rode zapisal, da je bistvo osebne sreče odpiranje drugemu, bistvo pekla pa osamljenost zaradi sebičnosti (1969, 51). V našem okolju danes človek težje pride do trdnega verskega prepričanja in osebne pripadnosti Bogu, kar je posledica večstoletnega znanstvenega in tehničnega razvoja, ki je zmanjšal posameznikovo zmožnost dojemanja skrivnosti (Rode 1977, 119; 130–131; Greeley 2004, ix). Skupaj z Rodetom se vprašamo, kako lahko človek tehnične civilizacije pride do vere. Rode odgovor išče v antropoloških danostih človeka, ki Boga lahko prepozna na podlagi osnovnih bivanjskih izkustev in notranjega doživljanja sveta. To so eksistencialni razlogi kot so vprašanje rojstva in smrti, obstoj sveta, občutek negotovosti ob nesrečah, ranjenost medčloveških odnosov itd. (Rode 1979, 178–182) Avtor se obenem zaveda, da v sodobnem človeku slabi zmožnost pristnega povpraševanja po temeljnih vprašanjih. Res je možno govoriti o nekem temeljnem izkustvu Resničnosti v vsakem človeku (Bohak in Krašovec 1979, 154), vendar se zdi, da sodobnega človeka bolj kot iskanje filozofskih odgovorov na bivanjska vprašanja nagovarja relacijska narava vere kot osebne odnosa z Bogom. Rode zato odgovor o možnosti verskega izkustva v sodobnem času išče v smeri medosebne razmerja med Bogom in človekom, ki je po svoji strukturi jaz – Ti podobno razmerju med ljudmi (Rode 1979, 110; 197). Vera namreč opredeli predvsem kot osebno privrženost Bogu, ki za kristjana pomeni iskanje Kristusa in srečanje z njim (2009, 11).

Vendar kako lahko človek sploh sreča Jezusa Kristusa, božjega Sina, ki mu prinaša smisel življenja? To lahko stori le z odpovedjo samozadostnosti in sebičnosti (Rode 1979, 209). Človeku našega časa, v katerem vlada »hladna birokracija in tehnika« in kjer je družba »polna surovosti, nasilja, grobosti in nepoštenosti; ki veliko govori o humanosti, te pa je vse manj v medčloveških odnosih«, Kristus prinaša vabilo k medsebojni ljubezni in mu osmišlja življenje (207). Biti veren v času digitalne osamljenosti pomeni premagovati lastno izoliranost in iti »iz sebe« nasproti drugemu. Usmerjenost k drugemu postane kot temeljna zahteva verskega življenja razumljiva v kontekstu krščanstva, ki postavi ljubezen za najvišjo vrednoto (Rode in Grmič 1971, 16). Vera, ki se rojeva iz živega srečanja s Kristusom v zgodovini, mora človeka voditi v konkretna dejanja ljubezni do sočloveka. Nihče ne more živeti verskega odnosa ljubezni zunaj povezanosti z Bogom in sočlovekom,

saj kristjan v slehernem bližnjem prepoznava božje obličje (Osredkar 2016a, 131). Pot vere je nasprotna medosebni otopelosti sodobnega časa.

5. Živeti vero v odnosu do vsakega človeka

O pomenu medčloveške komunikacije v krščanski veri še bolj temeljito spregovorita dr. Drago Ocvirk in dr. Mari Jože Osredkar, ki v zadnjih desetletjih veljata za vodilna teologa na področju osnovnega bogoslovja v slovenskem prostoru. Oba sta teološki študij opravila na Katoliškem inštitutu v Parizu, kjer ju je oblikovala zlasti teologija odnosa Guyja Lafona (Osredkar 2020, 83–84).

Podobno kot je zapisal Rode (1979, 209), tudi njegova naslednika na Teološki fakulteti poudarjata nujnost človekove odpovedi samozadostnosti v odnosu do bližnjega in tudi do Boga (Ocvirk 1995, 329; Osredkar 2016b, 19–20; 23; Osredkar 2019, 665). Osredkar kot pripadnik Lafonove šole o veri razmišlja v območju odnosov. Pomen odpovedi razloži v kontekstu teološko-relacijske teorije, ki pravi, da odnos sestavlja dimenziji prisotnosti in odsotnosti. To sta temeljni sestavini, ki sestavljata vsak odnos. Navzočnost oseb v medčloveškem odnosu pomeni njuno bližino, vera pa se začne tedaj, ko drugega prepoznam tudi v njegovi odsotnosti. Lahko si predstavljamo fizično, čustveno ali drugo vrsto odsotnosti. Vsak človek v odnosu do drugega že živi odnos vere, ko partnerja prepoznava tudi v različnih oblikah odsotnosti. V okviru omenjene teorije odpoved v odnosu pomeni sprejemanje odsotnosti drugega in to omogoča preživetje odnosa ter odpira vrata veri. O veri v Boga govorimo, ko človek pride do temeljnega izkustva o presežnosti odnosa, da partner v odnosu obstaja tudi v odsotnosti, ko ga ne vidim in ne slišim ter da torej obstaja še nekaj več kot materialni svet (Osredkar 2021, 864). V tej izkušnji se znajde v odnosu do Presežnega (Osredkar 2022a, 567). Človek se je v odnosu z drugim srečal s tem, kar je poimenoval Bog (Osredkar 2016a, 21). V tem smislu ima lahko tudi komunikacija preko spletnih omrežij pozitivno vlogo pri ohranjanju odnosa (Globokar 2018, 552) in predstavlja možnost izkušanja Presežnega, če partnerja prepoznavamo v njegovi fizični odsotnosti.

Jasno je, da lahko vera osmisli življenje oziroma vodi k polnosti življenja le v svojem uresničevanju do drugega človeka, kot pravi Kristus v Matejevem evangeliju: »Karkoli ste storili enemu od teh mojih najmanjših bratov, ste meni storili.« (Mt 25, 40) Kristjan mora svojo vero ob posnemanju Kristusa bistveno živeti v odnosu do drugega. To pomeni, da je odpiranje drugemu in preseganje zapiranja vase pot vere, ki temeljno odgovarja na bivanjsko izpraznjenost osamljenega človeka. Ocvirk in Osredkar poudarjata personalistično podobo vere, ki je usmerjena k sočloveku. Pomembna je odgovornost za drugega, medsebojno duhovno bogatenje, služenje in darovanje, ljubezen, samouresničevanje v odnosu do drugega (Ocvirk 1992, 173; Ocvirk 2006, 12; 201; Osredkar 2021, 864). Človek lahko veruje, ker je povezan z drugimi, ker je bitje odnosov. Bolj kot se zaveda pomena odnosov, bolj hrepeni po presežnem in bolj uresničuje odnose z drugimi (Osredkar 2022b, 74). Potrebno pa je opozoriti, da ni vsak medčloveški stik pravi odnos, ki

bi človeka vodil do presežnosti vere. V okviru naše razprave lahko rečemo, da vsaka oblika spletne komunikacije še ne pomeni pristnega odnosa med dvema subjektoma, saj odnos zahteva odgovornost za drugega, odločitev zanj in dejavnost v odnosu do njega (Osredkar 2016b, 19). Prav te razsežnosti pa v brezosebnih in instantnih srečanjih na spletu pogosto umanjajo.

Glede na dosedanje ugotovitve smo spoznali, da je človekova osamljenost posledica pomanjkanja vere. V okviru teologije odnosa lahko rečemo, da posameznik v svojih odnosih drugega ne prepozna v njegovi odsotnosti in da v slehernem drugem ne prepozna Kristusa, saj v drugem ne vidi več kot fizičnega telesa. Drugi ga ne vznemirja v njegovi nedoumljivosti in v njem ne zasluti podobe Boga. Osamljenost lahko opredelimo kot neskladje med posameznikovimi željami in pričakovanji glede medčloveških odnosov ter njegovimi dejanskimi odnosi z drugimi. Osamljeni človek hrepeni po določeni vrsti odnosov in odklanja nezadovoljive medčloveške odnose (Yavich idr. 2019, 12). Razvidno pa je, da hrepeni po odnosu z drugim in išče polnost odnosa. Krščanstvo pokaže pot do polnosti odnosa s sprejemanjem slehernega drugega. Potrebno je premagati razdaljo, ki posameznika ločuje od bližnjega. To je možno storiti le z odpuščanjem njegove drugačnosti. Osredkar poudarja, da odpustiti drugačnost drugega pomeni prepoznati osebo v njeni odsotnosti oziroma za vernika to pomeni prepoznati Boga v odnosu do človeka (2016b, 23). V moči vere smo sposobni sprejeti drugega in preseči strah pred ločenostjo od drugih, ker drugega kljub njegovi oddaljenosti sprejemamo za partnerja v odnosu.² Le ohranjanje vere oziroma ohranitev Boga v medčloveških odnosih rešuje človeka (Ocvirk 2008, 71).

6. Zaključek

Tehnološka sredstva pogosto slabijo medčloveške odnose in človeka odtegujejo od (kakovostnih) odnosov z bližnjimi (Kodongan in Pandie 2022, 42). To se je pred desetletji pokazalo tudi v primeru večtedenskega izpada električne energije v ZDA, ko so ljudje pričevali o ponovnem zbližanju z družino, sosedi. Ob umanjkanju vpliva tehnoloških medijev v ospredje stopi zanimanje za sočloveka, spremeni se odnos do bližnjega (Ocvirk 2006, 17).

V našem prispevku vero razumemo kot odnos do Boga, ki se dogaja v območju odnosov med ljudmi. Pomanjkanje pristnih odnosov v našem času zato pomeni tudi nezmožnost poglobljanja vere. Četudi sodobni elektronski pripomočki uporabnikom prinašajo različne vrste zabave, posameznika pogosto zapirajo v osebni svet osame in neizpolnjenih pričakovanj, saj ob umanjkanju fizičnega stika in odsotnosti neverbalne komunikacije, ki pomembno sestavlja medosebne odnose v resničnem življenju, ne zmorejo razviti svoje osebnosti in empatije do brezosebnega drugega (Globokar 2018, 550).

² Gre za različne oblike oddaljenosti: fizične, čustvene, idejne, duhovne itd.

Človek nujno hrepeni po življenjskem smislu in odrešenju ter je tudi danes bitje upanja (Janžekovič 1966, 3; Grmič in Rajhman 1978, 11; Osredkar in Harcet 2012, 50). V razpravi smo želeli pokazati, da vera prinaša nove možnosti človekovega osebnega razvoja, ki se nujno uresničuje v odnosu do drugega. Zagovarjamo trditve, da vsak človek vstopa na področje presežnega, čeprav se tega ne zaveda (Osredkar 2022a, 568). Hrepenenje po odnosu z drugim je hkrati hrepenenje po Presežnem. Ob šibkih medčloveških odnosih, ki so značilni za digitalno dobo, je naloga osnovnega bogoslovja sodobnemu človeku – uporabniku digitalnih medijev, predstaviti lepoto krščanske vere, ki prinaša resnični smisel človeškemu življenju. S pomočjo naših teologov, ki so v preteklih desetletjih delovali na Teološki fakulteti in znanstveno sooblikovali slovensko teološko misel, smo pokazali vero kot življenjsko dobrino, ki človeku omogoča boljše življenje in ga v polnosti uresničuje kot osebo. Obravnavani teologi vero razumejo predvsem kot osebni odnos človeka z Bogom, ne zgolj kot poznavanje verskega nauka. Skupaj z njimi lahko zaključimo, da je odgovor na »digitalno osamljenost« le vera, ki odnos do Boga udejanja v ljubezni do bližnjega (Osredkar 2021, 865). Povabilo k večji ljubezni pa je aktualno tudi (in predvsem) za človeka sedanjega časa.

Kratici

BR – Koncilski odloki 2004 [O božjem razodetju].

CS – Koncilski odloki 2004 [O Cerkvi v sedanjem svetu].

Reference

- Bohak, Janko, in Jože Krašovec.** 1979. *Zakaj ni(sem) kristjan*. Celje: Mohorjeva družba.
- Brennan, Edward.** 2021. Digital Loneliness. V: Gabriele Balbi et al., ur. *Digital Roots: Historicising Media and Communication Concepts of the Digital Age*, 229–244. Berlin: De Gruyter Oldenbourg.
- Dikasterij za komunikacijo.** 2023. Towards Full Presence: A Pastoral Reflection on Engagement with Social Media. Vatican. 28. 5. https://www.vatican.va/roman_curia/dpc/documents/20230528_dpc-verso-piena-presenza_en.html (pridobljeno 17. 8. 2023).
- Globokar, Roman.** 2018. Impact of digital media on emotional, social and moral development of children. *Nova prisutnost* 16:545–560. <https://doi.org/10.31192/np.16.3.8>
- Greeley, Andrew M.** 2004. *Religion in Europe at the End of the Second Millenium: a Sociological Profile*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Grmič, Vekoslav, in Jože Rajhman.** 1978. *Vprašanja našega časa v luči teologije*. Tinje: Katoliški dom prosvete.
- Gultom, Joni Manumpak Parulian, in Fredy Si-manjuntak.** 2022. Pastoral Strategies for the Loneliness Epidemic of the Digital Generation. *Jurnal Jaffray* 20, št. 1:17–37.
- Janžekovič, Janez.** 1966. *Smisel življenja*. Celje: Mohorjeva družba.
- Juhant, Janez.** 2013. Moderna, suicid in genocid. *Bogoslovni vestnik* 73, št. 2:335–348.
- Kodongan, Eva Monica Teresa in Remegises Danial Yohanis Pandie.** 2022. Technological Developments in the Perspective of Christianity. *International Journal of Religion Education and Law* 1, št. 1:38–45.
- Koncilski odloki.** 2004. Ljubljana: Družina.
- Le Roux, Anda.** 1998. The Relationship Between Loneliness and the Christian Faith. *South African Journal of Psychology* 28, št. 3:174–181. <https://doi.org/10.1177/008124639802800308>

- Ocvirk, Drago.** 1992. Od misijonstva k evangelizaciji. *Bogoslovni vestnik* 52, št. 3–4:170–181.
- . 1995. Strpnost in identiteta ali drugi kot bližnjica do sebe. *Bogoslovni vestnik* 55, št. 3:321–336.
- . 1998. Tehnoznanosti in teologija. *Bogoslovni vestnik* 58, št. 2:209–226.
- . 2006. *Vpetost krščanstva v družbeno–ideološko okolje in njegova izvirnost*. Zv. 2. *Osnovno bogoslovje*. Ljubljana: Skriptarna Teološke fakultete.
- . 2008. Služenje kot vzajemnost Boga in človeka v odrešenjskem dogajanju. *Bogoslovni vestnik* 68, št. 1:61–73.
- Osredkar, Mari Jože.** 2016a. *Teologija odnosa: in Beseda je človek postala*. Znanstvena knjižnica 51. Ljubljana: Teološka fakulteta.
- . 2016b. Krščanski dialog v medčloveških odnosih. *Edinost in dialog* 71:13–25.
- . 2019. Religija kot izziv za transhumanizem. *Bogoslovni vestnik* 79, št. 3:657–668. <https://doi.org/10.34291/bv2019/03/osredkar>
- . 2020. »S smrtjo se odnos spremeni, ne pa uniči«: življenje in teologija Guyja Lafona. *Bogoslovni vestnik* 80, št. 1:73–88. <https://doi.org/10.34291/bv2020/01/osredkar>
- . 2021. Upanje kot teološka krepost v luči relacijske teorije Guya Lafona. *Bogoslovni vestnik* 81, št. 4:857–866.
- . 2022a. Odnos kot človekova izkušnja Presežnosti. *Bogoslovni vestnik* 82, št. 3:561–571. <https://doi.org/10.34291/bv2022/03/osredkar>
- . 2022b. *Guy Lafon: mislec odnosa*. Znanstvena knjižnica 80a. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Osredkar, Mari Jože, in Marjana Harcet.** 2012. *Pojem odrešenja in nauki o odrešenju v svetovnih religijah*. Znanstvena knjižnica 35. Ljubljana: Brat Frančišek.
- Rode, Franc.** 1969. Medosebna struktura vere pri sv. Tomažu Akvinskem. *Bogoslovni vestnik* 29, št. 1–2:44–51.
- . 1977. *Uvod v moderni ateizem*. Tinje: Dom prosvete.
- . 1979. *Osnovno bogoslovje*. Ljubljana: Cirilsko društvo slovenskih bogoslovcev.
- . 2009. *Vera in kultura v Evropi*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Rode, Franc, in Vekoslav Grmič.** 1971. *Smrt Boga, agonija človeka*. Ljubljana: Naše tromostovje.
- Stres, Anton.** 1979. *Jugoslovanski marksizem in religija*. 2. izdaja. Ljubljana: Družina.
- Trstenjak, Anton.** 1973. *V znamenju človeka*. Tinje: Dom prosvete.
- Vicini, Andrea, in Agnes M. Brazal.** 2015. Longing for Transcendence: Cyborgs and Trans- and Posthumans. *Theological Studies* 76, št. 1:148–165. <https://doi.org/10.1177/0040563914565308>
- Virilio, Paul.** 1996. *Hitrost osvoboditve*. Knjižna zbirka Koda. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze.
- Voiskounsky, Alexander E., in Galina U. Soldatova.** 2019. Epidemic of Loneliness in a Digital Society: Hikikomori as a Cultural and Psychological Phenomenon. *Counseling Psychology and Psychotherapy* 27, št. 3:22–43.
- Waters, Brent.** 2015. Is Technology the New Religion? *Word & World* 35, št. 2:143–150.
- Xu, Wenzhen, in Jiro Takai.** 2020. Why Do People Experience Loneliness While Using Social Media? *Intercultural Communications Studies* 29, št. 2:99–115.
- Yavich, Roman, Nitza Davidovitch in Zeev Frenkel.** 2019. Social Media and Loneliness - Forever connected? *Higher Education Studies* 9, št. 2:10–21.